

Náměšť nad Oslavou – barokní most

<http://www.namestnosl.cz/view.php?cislocianku=2005092506>

Město Náměšť nad Oslavou se rozkládá po obou březích řeky Oslavy. Větší část města leží na pravém břehu, menší část s renesančním zámek leží na břehu levém. Oba břehy jsou spojeny barokním kamenným mostem. Jeho balustrády jsou zdobeny dvaceti barokními sochami a tak most, v minulosti významný komunikační spoj, je zároveň významnou stavební, kulturní, historickou památkou, unikátem i v měřítku celé naší republiky.

Popis mostu

Přes řeku Oslavu se klene obloukový silniční most přibližně ve východo - západním směru. Půdorys má přímý, nelomený. je dlouhý 62 m, široký 8 m. Mostovka je mírně vyklenutá, v nejvyšším bodě dosahuje most výšky 6,2 m. Po obou stranách mostu je 0,5 m široké zábradlí, které se vějířovitě otvírá do předmostí. Tloušťka pilířů je asi 2 m, pilíře mají trojúhelníkové (ve vodorovném průřezu) protipovodňové zhlaví a jsou spojeny sedmi eliptickými klenebními oblouky. Tři oblouky se klenou přes řeku. Rozpětí největšího oblouku je 10 m, výška asi 5 m. V osách mostních pilířů jsou na zábradlí umístěny kamenné sochy, souměrně proti sobě. Nad pilíři je 16 soch, 4 další na zábradlí v předmostí. Všechny stojí na probraných soklech na 10 cm vysokých podstavcích. Jsou vysoké kolem 2 m, zhotoveny z jednoho kusu materiálu, jímž je vápenec. Most je vystavěn z kamene a cihel, je omítnutý. Vozovka je dlážděna žulovými dlažebními kostkami.

V minulosti měl most důležitou funkci spojit zámek s vlastním městem, ležel na hlavní komunikační tepně - hlavní silnici mezi městy Třebíč a Brno č. 23. V roce 1986 byl dokončen nový silniční most přes řeku a veškerá doprava byla svedena na něj.

Z historie

Majitel náměšťského panství Jan Filip Werdenberk zůstal bez přímých dědiců, když roku 1733 zemřel. Panství po něm zdědil příbuzný - hrabě Václav Adrian z Enckevoirtu. Dal v Náměšti vystavět nákladný kamenný most. Byl krutým pánem, na stavbu nahnal nevolníky. Tehdejší kronikář Michael Breyn o nich napsal: "Robotníci na mostě byli samy šelmy bezprsté, jichž bylo toho času na náměšťském panství 550 osob. Byli to lidé, kteří si úmyslně usekávali prsty, aby nemuseli být odvedeni na vojnu." Zakladateli mostu je věnována pamětní deska na této stavbě. Po smrti Václava Adriana panství napůl zdědili a napůl koupili roku 1738 Marie Františka a Hanuš Leopold z Kufštejna. Byli velice zbožnými katolíky. Ve městě provedli mnoho stavebních úprav. V předmluvě k zakládací listině špitálku se praví, že na statku náměšťském "chtějí dobrými skutky díky

Nejvyššímu projevití a jméno jeho vždy a všude oslavovati." Nechali také vyzdobit most přes řeku dvaceti sochami svatých, které byly zhotoveny od různých mistrů. Soubor soch byl dokončen zřejmě v roce 1744, kdy byl v srpnu na mostě vysvěcen. Účel, pro který byly sochy zhotoveny, formulovali Kufštejnští takto: "...damit von denen durchpassierenden Fremdlingen Gott auch in seinem Heiligen zum Spott denen Ketzern öffentlich verehrt würde." (...aby od cestujících cizinců Bůh i ve svých svatých veřejně ctěn byl na potupu kacířů.)

Již v roce 1746 bylo panství prodáno posledním majitelům, hrabatům z Haugvic. Jeden z nich, Jindřich Vilém III., opravoval v roce 1812 most, když bylo v červencové povodni strženo jedno jeho pole. O tom mluví další pamětní deska umístěná na mostě. Později byl most opravován (resp. restaurovány sochy) roku 1907 Hořickou sochařskou školou a podruhé roku 1932 akademickým sochařem Axmanem.

Ve druhé světové válce ukryli náměššší občané sochy před okupanty. V noci na 9 květen 1945 s nasazením životů odminovali most pro vstup sovětské armády. Do roku 1986 byl barokní most jediným silničním mostem, spojujícím levý a pravý břeh řeky. Na celý objekt působila po dlouhou dobu řada škodlivých vlivů. Nejvíce památka trpěla od šedesátých let minulého století. Při běžném denním provozu docházelo k neustálým otřesům, které registrovali i chodci na mostě. Podle sčítání z r. 1979 projelo po mostě denně přes 5000 vozidel včetně nákladních automobilů a rozměrných transportů. V roce 1984 bylo přikročeno k restaurování soch a zhotovení jejich kopií. Kritickou zátěž pro most představovala povodeň v květnu 1985. Je až s podivem, že 250 let stará konstrukce mostu, která byla v minulosti vystavena nemalým zkouškám, obstála i při zkoušce stoletou vodou.

První krokem k záchraně mostu bylo převedení veškeré automobilové dopravy na nový silniční most. Po nezbytných přípravných a projekčních pracích bylo konečně v dubnu 1989 vydáno stavební povolení na opravu a rekonstrukci mostu, která byla dokončena v r. 1992.

Sochařská výzdoba

Na mostě a obou předmostích je umístěno celkem dvacet soch, deset po každé straně. Rozevírající se zábradlí na obou předmostích dvě dvojice plastik andělů. Jsou to archanděl Gavriel, archanděl Michael, archanděl Rafael (anděl strážný), anděl od nebeské brány (strážce ráje). Jejich umístění zřejmě symbolizuje ochranu mostu, protože postavy andělů vždy znamenaly schopnost ochrany a stráže. Přímo na pilíři je umístěno osm dvojic světců, vždy proti sobě čelně. Jsou to většinou světcí, kteří byli v době vzniku soch oblíbeni a kteří jsou často zpodobňováni. (sv. Jan Nepomucký, sv. Anna, sv. František).

Autoři výzdoby

Dříve se mylně předpokládalo, že autorem celého souboru soch je Josef Winterhalter a bývá tak uváděn i v literatuře. Z rukou samotného Mistra však pochází pouze osm soch, některé byly zhotovovány dle jeho modelů. Je tak hlavním autorem náměššského figurálního souboru.

Josef Winterhalter starší (1702-1796), byl sochařem, malířem a řezbářem. Narodil se v rodině s uměleckou tradicí. Začal se učit v dílně svého otce Adama, potom odjel do Mnichova do Vídně. Ve Vídni studoval na akademii u Paula

Trogera, jímž byl ve své tvorbě ovlivněn. Kolem roku 1747 se usadil v Znojmě, jeho sochařské dílo je roztroušeno po celé Moravě, zdejší sochařství autor přivádí na cestu ke klasicismu., uvděl do tvorby připomínky antických vzorů. Mezi jeho největší zakázky ve třicátých letech patří právě práce na souboru soch na náměšťském mostě. Dále práce v klášteře v Hradišti u Olomouce, v dominikánském kostele v Brně.

Jeho sochy se vyznačují citlivým vyjádřením výrazu v obličejí, ladností, jemností a hladkou obrysovou křivkou (např. sv. František z Assisi, sv. František z Pauly.)

Ostatní sochy pocházejí od autorů především s moravskou působností. Jejich plastiky jsou charakteristické množstvím detailů, čímž jsou dekorativnější, ale celkově se stávají roztržitější. Obrysová linka ztrácí plynulost (sv. Florián, sv. Jan Nepomucký, sv. Anna, sv. Leopold, sv. Václav, sv. Terezie, sv. Kajetán, sv. Filip z Neri.)

Jedinečnost mostu

Náměšťský most bývá nazýván "malý moravský Karlův". Po Karlově mostě je totiž u nás největším mostem s nejbohatší sochařskou výzdobou. Na Moravě není most, který by se mu bohatostí výzdoby rovnal.

Myšlenka stavět na mostní pilíře plastiky vyšla z italského barokního období. Nejznámějším uskutečněním této myšlenky je Ponte del Angeli v Římě, který, jak se zdá, byl přímým vzorem pro výzdobu Karlova mostu v Praze. (Náměšťský most je mu však pravděpodobně podobný více.) V době, kdy byla prováděna výzdoba mostu v Náměšti, stálo dvacet šest soch na pilířích Karlova mostu již přes dvacet let. Nedá se tedy říci, že náměšťský most je nějakou zvláštností figurální výzdoby zábradlí. Existuje u nás řada mostů s figurami z období baroka (v Bělé nad Radbuzou, v Budyni na Ohří, v Děčíně aj.). Most je ale cenný svou uceleností galerie dvaceti světců a jako umělecké dílo. Vychází z tvorby své doby a jeho jedinečnost a výjimečnost je v tom, že je ve svém celku jedním z vrcholných děl mezi stavbami tohoto druhu.

Převzato z publikace "Barokní most v Náměšti nad Oslavou" (vydalo MěKS Náměšť nad Oslavou)

Rozmístění soch na mostě

